

Machiavelli in de zorg

Managers, controllers, auditors en evaluatoren. Lezers, kortom, van dit onvolprezen blad. We hebben één ding gemeen: het streven naar overzicht en beheersing. Nederlanders zijn er sowieso goed in. Hoe kan het anders dat je er 208 dagen over doet om een regeerakkoord van 68 kantjes te schrijven? Dat komt neer op meer dan drie dagen praten over een enkele bladzijde. Van de beschikbare tijd om te regeren is op die manier bijna 15% opgegaan aan het maken van afspraken. Of: aan het bedwingen van risico's, het is maar hoe je naar de politiek kijkt.

Anno nu willen ook ministers en volksvertegenwoordigers vaak overzicht en beheersing. Vooral als er dingen niet goed zijn gegaan – of er leeft wantrouwen – is de roep hierom sterk. Vaak gekoppeld aan een roep om transparante en tijdige informatie. Zonder dat kun je immers niet managen, controleren of bijsturen. En dat geldt al helemaal voor de zorguitgaven: een van de grootste kostenposten.

Het afgelopen jaar smaakte ik het genoeg om deel uit te mogen maken van de Commissie Transparantie en Tijdigheid. Vijf slimme mensen – plus uw trouwe columnist – mochten zich uitleven op de beschikbaarheid en kwaliteit van informatie over de kosten van curatieve zorg (als in ziekenhuiszorg en geestelijke gezondheidszorg). Samen goed voor een groot deel van de publieke uitgaven. Het doel van de commissie: oplossingen aandragen om de transparantie en tijdigheid van informatie over de uitgaven te verbeteren. Dat is belangrijk, want door het complexe vergoedingensysteem en de trage administratieve processen laten de totale uitgaven aan zorg in ons land zich pas na drie jaar vaststellen.

Wat volgde was een ronduit boeiende reis door de wondere wereld van zorgverleners, zorgverzekeraars, belangenorganisaties en Haagse burelen.

Opvallend was de grote bereidheid van iedereen om mee te werken. Iedereen maakte zich zorgen over de zorg, die trouwens tegelijkertijd mooi wel de beste van de wereld was. En ondanks alle ondoorzichtigheid leek het wel of niemand iets te verbergen had. Logisch ook: wie is er nu tegen transparantie en tijdigheid? We vechten met u, tegen dezelfde draak! Na veel gesprekken, een enkel toneelstukje en wat logisch denk- en rekenwerk schreven de aanbevelingen zich dan ook bijna vanzelf: kies heldere definities van zorguitgaven, maak duidelijke afspraken over contracten, verminder het aantal afrekenrondes en zo nog een nuttig dozijn.

Het rapport van de commissie – met de veelzeggende titel 'Zorguitgaven sneller en beter in beeld' – is goed ontvangen. En dat is natuurlijk mooi (hoewel papier geduldig is). Tegelijkertijd becroop me regelmatig het gevoel dat de ingewikkeldheid van de diagnose-behandelcombinaties, nominale premies, beschikbaarheids- en vereveningsbijdragen, schades, omzet, kosten en opbrengsten etc. etc. zélf ook een doel dient. Met overzicht en beheersing heeft dat verborgen doel natuurlijk allemaal niets te maken. Hoewel je dat ook weer niet uit kan sluiten. De afgelopen jaren zijn de kosten, mede dankzij allerlei zorgakkoorden, immers minder sterk toegenomen dan in de vijftien jaar ervoor. En dan nog: eventuele fluctuaties hebben geen gevolgen voor het EMU-saldo. Immers: zowel de zorguitgaven van de overheid als de zorgpremie die de burger opbrengt zijn 'ingekaderd' en de uitgaven voor de Zorgverzekeringswet zijn 'lastendeckend gefinancierd'.

Tsja... hoe transparant wil je het allemaal hebben? Natuurlijk: elk vak is een samenzwering tegen de leek. En ook Machiavelli zei het al: 'Er bestaan dingen die goed lijken te zijn maar die je de ondergang brengen, terwijl er andere dingen zijn die slecht lijken maar die je veiligheid en welzijn opleveren'. Over transparantie en tijdigheid van zorgkosten zei Machiavelli dan weer niet zo veel, behalve dan dat iedere heerschappij tijdelijk is. Waarbij ook nu nog het Machiavellistische inzicht geldt dat het doel de middelen heiligt. Dan maar wat minder transparant.

Ook in het huidige regeerakkoord staan weer de nodige ambities over transparantie en tijdig inzicht. Zo wil het nieuwe kabinet samen met zorgaanbieders, zorgverleners, verzekeraars en toezichthouders 'schrapessies' organiseren om fors in bureaucratie en regels te snijden.

Ik beveel daarbij het fileerwerk van de Commissie Transparantie en Tijdigheid van harte aan. Al is het maar vanwege het overzicht dat je bij dergelijke sessies nodig hebt. Want voor je het weet schrap je te veel en verlies je de beheersing.

Peter van der Knaap is directeur-bestuurder van SWOV – Instituut voor Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid.